

Надія ПОЖИДАЄВА,*orcid.org/0000-0002-3076-2685**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Донбаського державного педагогічного університету
(Дніпро, Україна) npozh27@gmail.com*

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КАТЕГОРІЇ МОДАЛЬНОСТІ В КОРПУСІ ТЕКСТІВ (У СИСТЕМІ ПЕРСУАЗИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ)

У статті здійснено комплексний аналіз категорії модальності в англomовному політичному дискурсі та визначено її роль у реалізації персуазивного впливу політичних промов. Відзначається, що модальні конструкції виконують не лише семантичну, а й виразну прагматичну функцію, забезпечуючи цілеспрямовану організацію політичного повідомлення відповідно до комунікативних і персуазивних стратегій мовця. За допомогою модальних засобів мовець не лише передає інформацію, а й виражає власне ставлення, оцінює ступінь достовірності, можливості, необхідності або бажаності. Таким чином, модальність сприяє формуванню певної інтерпретації дійсності та впливає на сприйняття аудиторією запропонованих ідей, рішень і перспектив. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення мовних механізмів формування оцінної позиції політичного мовця та засобів впливу на сприйняття й поведінкові установки адресата. Метою роботи є визначення засобів вербалізації модальності, встановлення їхніх функціонально-прагматичних особливостей і з'ясування специфіки взаємодії модальних засобів у політичній комунікації. У дослідженні модальність розглядається як багатовимірна функціонально-семантична категорія, що виражає ставлення мовця до фактичного статусу, можливості, необхідності, ймовірності та бажаності певної ситуації. Особливу увагу приділено епістемічній, деонтичній та волітивній модальності. Встановлено, що епістемічні засоби забезпечують фактуалізацію інформації та формують ефект достовірності, деонтичні маркери моделюють уявлення про необхідність і нормативність певних дій, а волітивні репрезентують наміри, бажання та образ бажаного майбутнього. Аналіз текстів політичних промов засвідчив, що найбільшого персуазивного ефекту досягають унаслідок взаємодії різних типів модальності з лексичними, прагматичними та дискурсивними засобами. Окремлено специфіку функціонування модальних дієслів і дискурс-маркерів, а також особливості ситуативної та ідеологічної модальності. Доведено, що модальність у політичному дискурсі є важливим інструментом конструювання оцінки, колективної ідентичності та бажаної моделі соціальної поведінки.

Ключові слова: *категорія модальності, персуазивність, епістемічна модальність, деонтична модальність, волітивна модальність, емоційно-оцінне моделювання, ідеологічна модальність.*

Nadiia POZHYDAIEVA,*orcid.org/0000-0002-3076-2685**PhD, Associate Professor,**Associate Professor at the English Philology and Translation Department
Donbas State Pedagogical University
(Dnipro, Ukraine) npozh27@gmail.com*

IDENTIFICATION OF MODALITY IN THE TEXTS OF PERSUASIVE COMMUNICATION

The article provides a comprehensive analysis of modality in English-language political discourse and identifies its role in the implementation of the persuasive influence of political speeches. It is noted that modal constructions perform not only semantic, but also expressive pragmatic function, ensuring purposeful organization of political message in accordance with communicative and persuasive strategies of the speaker. With the help of modal means the speaker not only transmits information, but also expresses his own attitude, evaluates the degree of reliability, possibility, necessity or desirability. Thus, modality contributes to the formation of a certain interpretation of reality and influences the audience's perception of the proposed ideas, solutions and perspectives. The paper addresses linguistic mechanisms of forming the evaluative position of a political speaker and the means of influencing the perception and behavioral attitudes of the addressee. The aim of the work is to determine the means of verbalizing modality, establish their functional and pragmatic features and clarify the specifics of the interaction of modal means in political communication. In the study, modality is considered as a multidimensional functional and semantic category that expresses the speaker's attitude to the actual status, possibility, necessity, probability and desirability of a certain situation. Special attention is given to epistemic,

deontic and volitional modality. The study reveals that epistemic means provide factualization of information and form the effect of reliability, deontic markers model the idea of the necessity and normativity of certain actions, and volitional ones represent intentions, desires and the image of the desired future. Analysis of political speeches showed that the greatest persuasive effect is achieved as a result of the interaction of different types of modality with lexical, pragmatic and discursive means. The specifics of the functioning of modal verbs and discourse markers, as well as the features of situational and ideological modality, are outlined. It is ascertained that modality in political discourse is an important tool for constructing assessments, collective identity and the desired model of social behavior.

Key words: *modality, persuasion, epistemic modality, deontic modality, volitional modality, emotional-evaluative modeling, ideological modality.*

Постановка проблеми. Модальність розглядається як функціонально-семантична категорія, за допомогою якої мовець оцінює статус певного висловлення або ситуації з погляду її можливості, необхідності, ймовірності, достовірності, бажаності чи обов'язковості. Отже, модальність встановлює співвідношення між змістом висловлення та позицією мовця щодо цього змісту. Вона дає змогу представити певну ситуацію не лише як факт, а й як можливу, необхідну, бажану, передбачувану або таку, що підлягає реалізації за певних умов. З прагматичного погляду модальність є важливим засобом вираження позиції мовця щодо змісту висловлення та адресата. За допомогою модальних засобів мовець може підвищувати або знижувати ступінь категоричності твердження, демонструвати впевненість або сумнів, представляти дію як необхідну чи необов'язкову, виражати намір або очікування та формувати певний тип взаємин з аудиторією. Особливого значення це набуває в політичному дискурсі, де мовлення спрямоване не лише на опис політичної реальності, а й на її інтерпретацію та вплив на адресата. Епістемічна модальність може використовуватися для посилення переконаності аудиторії в достовірності політичних тверджень, тоді як деонтична модальність дає змогу представляти певні дії як необхідні, обов'язкові або нормативно виправдані. Водночас волітивна модальність може формувати бажаний образ майбутнього та представляти політичні цілі як спільні прагнення мовця й аудиторії.

Аналіз досліджень. Одним із впливових підходів до систематизації модальності є концепція Ф. Палмера (Palmer, 2001). Дослідник пропонує розглядати модальність через дві основні бінарні опозиції. Перша розмежовує немодальне (*non-modal*) і модальне (*modal*) значення та пов'язується з протиставленням *factual / non-factual*, або *real / unreal*. Водночас Палмер зазначає, що терміни *realis* та *irrealis* є більш прийнятними для позначення цього протиставлення. У такому розумінні модальність належить переважно до сфери *irrealis*, поряд із деякими часовими та способово-модальними формами (Palmer, 2001: 7). Поняття *realis* та *irrealis* дають змогу розмежувати ситуації,

які репрезентуються як фактично реалізовані або достовірні, та ситуації, які подаються як можливі, гіпотетичні, бажані, необхідні чи такі, що можуть реалізуватися в майбутньому. Саме тому модальні конструкції не просто описують дійсність, а моделюють її альтернативні або потенційні стани.

Інший важливий підхід до категорії модальності представлений у системно-функціональній граматиці М. А. К. Холлідея (Halliday, 1970). Дослідник розмежовує два взаємопов'язані поняття – *modality* (модальність) та *modulation* (модуляцію). Модальність стосується висловлення, за допомогою якого мовець суб'єктивно визначає ступінь своєї залученості до оцінки істинності пропозиційного змісту. До відповідних семантичних категорій належать *probable, possible, virtually certain, certain*, тобто «ймовірне», «можливе», «майже безперечно» та «безперечно». У концепції Холлідея модальність пов'язується передусім з міжособистісною метафункцією мови, оскільки через модальні засоби мовець виражає власну позицію та встановлює певні відносини з адресатом (Halliday, 2002). Таким чином, модальність дає змогу не лише характеризувати зміст висловлення, а й демонструвати ступінь упевненості мовця в його істинності. Модуляція, своєю чергою, стосується умов реалізації дій та поведінки учасників ситуації. Її основними значеннями є *permission, obligation, ability, desire* – «дозвіл», «обов'язок», «здатність», «бажання» тощо. Якщо модальність у вузькому розумінні визначає ступінь імовірності або достовірності пропозиції, то модуляція визначає, наскільки дія є необхідною, дозволеною, можливою з погляду здатності суб'єкта або бажаною.

Метою статті є визначення та комплексний аналіз засобів вербалізації категорії модальності в англomовному політичному дискурсі, встановлення їхніх функціонально-прагматичних особливостей і з'ясування ролі модальності у реалізації персуазивного впливу політичних промов. Серед іншого метою є ідентифікувати та класифікувати засоби реалізації категорії модальності, дослідити функціональну специфіку модальних дієслів і дискурс-маркерів та визначити особливості їхньої взаємодії у формуванні суб'єктивно-оцінної пози-

ції мовця, а також визначити особливості реалізації ситуативної та ідеологічної модальності як засобів вираження оцінності в політичному дискурсі. В межах цього дослідження модальність розуміється як функціонально-семантична категорія, за допомогою якої мовець виражає оцінку фактичного статусу, можливості, ймовірності, необхідності, обов'язковості, бажаності або потенційної реалізації певної ситуації, а також власне ставлення до змісту висловлення та його учасників. Таке розуміння дає змогу досліджувати модальність не лише як граматичну категорію, а й як важливий засіб формування оцінності, міжособистісної взаємодії та персуазивного впливу в політичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. В процесі ідентифікації категорії модальності в корпусі текстів політичного дискурсу важливо враховувати, що вона охоплює всі реєстри персуазивного мовного впливу. Під час корпусного дослідження модальності стає очевидним, що навіть найбільш нейтральні лексико-граматичні одиниці, потрапляючи до текстової структури, отримують додаткові семантичні приращення, які й визначають модальне забарвлення висловлення. Лише у своїй сукупності ці одиниці беруть участь у висуванні потрібного смислу в межах текстового цілого (Каліщук, 2018: 33), тому аналіз персуазивного потенціалу мовних одиниць не може здійснюватися поза текстом та ширшим контекстом.

Персуазивна комунікація є ментально-мовленнєвою взаємодією, що реалізує спробу впливу адресанта на ментальну сферу реципієнта з метою зміни його поведінки. Вона розглядається як сукупність прийомів і засобів, спрямованих на посилення аргументів (Бережанська, 2014: 39). В текстах промов модальність функціонує не як ізольована граматична категорія, а як багаторівневий дискурсивний інструмент. Епістемічна модальність (знання, впевненість, віра): регулює рівень категоричності тверджень та формує в аудиторії відчуття незаперечної істинності висловленого. Деонтична модальність (обов'язок, норма, необхідність): маркує соціальні, моральні та політичні зобов'язання, переконуючи слухачів у необхідності здійснення певних дій. Волітивна модальність (бажання, прагнення, намір): моделює спільні цілі, прагнення та вектор майбутнього розвитку.

Найпоширенішими локальними стратегіями політичного дискурсу є стратегії позитивної самопрезентації та негативної презентації «інших» (van Dijk, 2014: 238). Реалізація цих стратегій безпосередньо залежить від того, як мовець мані-

пулює категорією модальності для наближення або віддалення аудиторії. Яскравим прикладом є тактика «Гра в простонародність», або апеляція до «простих людей» (Plain Folks) – прагнення схилити аудиторію на свій бік через ототожнення з нею (Засєкін, 2001: 66). Аналіз промов показує, що така тактика спирається на специфічне модальне структурування висловлень. Модальність волітивна та деонтична простежується у промовах Б. Обама через використання інклюзивних займенників (*we, us, our*) у поєднанні з імперативними або деонтичними виразами, що створює позицію, де мовець і слухачі постають єдиним суб'єктом дії:

*«My fellow citizens. I stand here today humbled by the task before us... So it has been. **So it must be** with this generation of Americans (Obama, 2009)».*

«...we were united as one American family (Obama, 2011)».

Фраза «*So it must be*» актуалізує деонтичну модальність (необхідність, моральний обов'язок), проте завдяки інклюзивності («*this generation of Americans*») цей обов'язок ділиться між оратором і народом.

Звертаючись до повсякденних проблем, мовець транслює непохитну епістемічну впевненість у правильності спільних дій (епістемічна модальність переконання та спільної здатності):

*«Like any cash-strapped family, **we will work** within a budget to invest in what we need and sacrifice what we don't. And if I have to enforce this discipline by veto, **I will** (Obama, 2010)».*

Дієслово **will** виступає маркером як волітвної модальності (твердий намір), так і епістемічної впевненості у майбутній дії. Введення образу «сімейного бюджету» моделює ситуацію так, що слухач підсвідомо сприймає рішення мовця як єдино можливе та логічне.

Використання конкретних образів і прецедентних імен («*a little girl in Tucson*», «*Joe the plumber*», «*the nurse, the firefighter, the teacher*») підвищує рівень епістемічної довіри реципієнта. Називання реальних професій та імен наближає абстрактну політичну програму до реальності пересічного громадянина:

«Now, the conversation I had with Joe the plumber... And what I want to do is to make sure that the plumber, the nurse, the firefighter, the teacher... I want to give them a tax break now (McCain&Obama, 2008)».

Модальність бажання (*I want to*) поєднується з прагматичною тактикою скорочення соціальної дистанції.

Характерною рисою використання категорії модальності у текстах промов є її поєднання з

персональним досвідом адресанта. Оратор звертається до власного минулого, використовуючи модальність знання про складні життєві обставини (побудова семантичного поля «свої» через автобіографічну модальність):

«I came from very modest means. I had a single mom and my grandparents raised me... Despite all that, I was able to go to the best schools... The same is true for Michelle and I'm sure the same is true for a lot of you» (McCain&Obama, 2008)».

Епістемічний оператор *«I'm sure»* (я впевнений) у поєднанні з твердженням *«the same is true»* формує спільну аксіологічну платформу з аудиторією.

Специфіка використання категорії модальності та супутніх мовних засобів варіюється залежно від індивідуального стилю політика та його дискурсивних цілей.

Для порівняння, у промовах Дж. Буша-мол. деонтична та волітивна модальність часто спрямовані на абстрактні інституції чи глобальні цілі:

«Our aim is to build and preserve a community of free and independent nations... freedom will lead to peace» (Bush, 2005)».

Аудиторія представлена як *nations, citizens*, а сам мовець виступає представником владного інституту (уряду), що зміщує модальний акцент із «соціальної єдності» на «офіційне зобов'язання держави».

Таким чином, особливості використання категорії модальності в текстах політичних промов полягають у її здатності трансформувати системні значення мовних одиниць у персуазивні інструменти впливу. Шляхом варіювання епістемічної впевненості, деонтичного обов'язку та волітивної спрямованості оратор отримує змогу непомітно моделювати сприйняття реципієнта, формувати семантичний простір «своїх» та досягати потрібного маніпулятивного чи переконувального ефекту.

Аналіз політичних промов засвідчує, що переконувальний потенціал дискурсу значною мірою базується на чіткому розподілі та взаємодії двох ключових типів модальності – деонтичної (категорії обов'язку, норми, необхідності та прескриптивності) та епістемічної (знання, імовірності, ступеня впевненості та фактуальності).

Яскравим прикладом такої взаємодії є реалізація тактики «Роби, як усі» (*Band Wagon*), мета якої сформувати у свідомості адресата уявлення про загальноприйнятність певної позиції. В межах цієї тактики деонтичні заклики (*що має бути зроблено*) легітимізуються через епістемічні маркери (*що є беззаперечним фактом чи знанням*). Домінування деонтичної модальності виявляється через

маркування обов'язку та невідмінності дії. Деонтична модальність виступає головним інструментом формування прескриптивних висловлень. Вона вказує реципієнту на необхідність виконання певних дій як єдино правильних з точки зору суспільної норми чи моралі. Розглянемо фрагмент промови Б. Обама:

«We are a nation of Christians and Muslims, Jews and Hindus – and non-believers. We are shaped by every language and culture ... For the world has changed and we must [change] with it. ... it is precisely this spirit that must inhabit us all... that we have duties to ourselves, our nation, and the world, duties that we do not grudgingly accept but rather seize gladly...» (Obama, 2009)».

Модальне дієслово *must* накладає імперативну необхідність трансформацій. Формулювання *«we have duties»* переводить політичні вимоги у площину морально-етичного обов'язку кожного громадянина. Таким чином, деонтичні оператори (*must, have duties*) є маркером обов'язку.

Поєднання деонтичної модальності з універсальними квантифікаторами (*every, all*) та займенниками генералізації розширює зону дії обов'язку на абсолютну більшість адресатів, роблячи запропонований вибір незаперечним і загальним.

Епістемічна модальність допомагає конструюванню фактуальності та об'єктивного знання. Епістемічна модальність відповідає за ступень впевненості мовця у трансльованій інформації, перетворюючи суб'єктивну оцінку на доведений факт. Вона часто виражається через лексику із значенням переконаності, через статистичні дані та пресупозицію. Такий механізм ілюструє наступний приклад:

«...firm in the knowledge that there is nothing so satisfying to the spirit... than giving our all to a difficult task» (Obama, 2009)».

«Let's never forget: Millions of Americans who work hard... deserve a government... On the other hand, if you make under \$250,000 a year – like 98 percent of American families – your taxes shouldn't go up» (Obama, 2012)».

Епістемічними операторами знання (*firm in the knowledge*) є поняття обов'язку, що подається не як зовнішній примус, а як внутрішнє усвідомлене знання адресата.

Маркерами епістемічної вірогідності є використання конкретних або напівконкретних числових даних (*98 percent, Millions of Americans*) й статистичних показників, що створює ефект максимальної епістемічної достовірності. Реципієнт сприймає цю інформацію як беззаперечну істину, оскільки цифрові показники з вуст першої особи

держави традиційно володіють високим рівнем довіри.

Найвищий рівень сугестивного впливу досягається у точках перетину епістемічної та деонтичної модальностей, коли впевненість мовця перетікає в пряму вимогу до дії:

«*So I believe that everybody should be prepared to give up something in order to solve our budget challenges... In fact, many public employees in your respective states have already agreed to cuts* (Obama&Biden, 2011)».

Аналіз модальних операторів у цьому фрагменті показує, що деонтична компонента (поєднання квантифікатора *everybody* з модальним оператором необхідності *should*) створює норму поведінки, обов'язкову для кожного члена соціуму. Проте епістемічна компонента пресупозиції (*have already agreed*) усуває сумніви щодо доцільності дії. Отже, деонтичний вибір адресата – приєднатися до більшості.

Співвідношення деонтичних та епістемічних засобів варіюється залежно від індивідуально-дискурсивного стилю оратора. Аналогічні модальні схеми простежуються й у промовах Дж. Буша-мол., однак із власною специфікою маркування епістемічної впевненості:

«...that is why **America must prevail** in Iraq... **nearly 120,000 Iraqis have volunteered... More than 180,000 Iraqis in uniform have died...** (Bush, 2005)».

В даному випадку деонтична імперативність (*must prevail*) підкріплюється епістемічною аргументацією через цифрові квантифікатори (*nearly 120,000, More than 180,000*), які створюють ілюзію масової підтримки та логічної неминучості воєнних дій.

Таким чином, розподіл типів модальності в політичних промовах функціонує за принципом взаємодоповнення: деонтична модальність формує вектор необхідних дій та суспільних обов'язків, тоді як епістемічна модальність забезпечує ці вимоги підґрунтям «беззаперечного знання», «фактів» та «істинності». Рівновага та синергія цих двох типів модальності є вирішальною у створенні ефективного персуазивного дискурсу.

Однією з визначальних характеристик політичного дискурсу є його оцінний характер, оскільки політична комунікація передбачає не лише передачу інформації, а й інтерпретацію суспільно-політичних подій, формування ставлення до них та моделювання бажаного для мовця бачення майбутнього. У цьому контексті особливого значення набуває категорія модальності, яка дає змогу простежити ставлення політичного суб'єкта до опису-

ваної ситуації, ступінь його впевненості у висловлюваному, оцінку можливого або необхідного розвитку подій, а також систему цінностей, на яку він спирається.

Показовим матеріалом для дослідження взаємодії ситуативної та ідеологічної модальності є переможна промова Барака Обами, виголошена 4 листопада 2008 року в Чикаго після його перемоги на президентських виборах у США (Obama, 2008). Політична ситуація, у якій було виголошено промову, характеризувалася значними соціально-економічними та зовнішньополітичними викликами. Тому текст поєднує оцінку актуального стану американського суспільства з формуванням ідеологічно маркованого образу майбутнього.

На рівні ситуативної модальності промова містить численні засоби негативної оцінки актуальної суспільно-політичної ситуації. Зокрема, Обама характеризує майбутні виклики як *the greatest of our lifetime*, конкретизуючи їх через номінації *wars, a planet in peril* та *the worst financial crisis in a century*. Поєднання таких лексичних одиниць створює негативну аксіологічну перспективу. Водночас категоричність висловлювання *the greatest of our lifetime* підсилює сприйняття історичної значущості ситуації та легітимізує необхідність подальших політичних дій.

Ситуативна модальність особливо виразно реалізується у висловлюванні «*The road ahead will be long. Our climb will be steep* (Obama, 2008)». Модальне дієслово *will* у цьому контексті виконує функцію прогнозування та вираження впевненості щодо складності майбутнього шляху. Водночас метафоричні номінації *road* і *climb* концептуалізують політичні та соціальні зміни як процес, що потребує тривалих зусиль. Таким чином, майбутнє конструюється не як автоматичне продовження виборчої перемоги, а як результат цілеспрямованої колективної діяльності.

Цікавою є взаємодія модальності можливості та модальності впевненості у фрагменті: «*We may not get there in one year or even in one term. But, America, I have never been more hopeful than I am tonight that we will get there* (Obama, 2008)». Використання *may not* вводить припущення про можливу затримку досягнення поставленої мети, тобто актуалізує невизначеність щодо часових параметрів політичних змін. Натомість конструкція *we will get there* категорично модальізує кінцевий результат як очікуваний і досяжний. Протиставлення *may not* – *will* дає змогу побачити характерну для політичної риторики стратегію: визнання об'єктивних труднощів поєднується з упевненістю у можливості їх подолання.

Ідеологічна модальність промови пов'язана передусім із репрезентацією фундаментальних цінностей американського суспільства. Центральними концептами виступають *democracy, liberty, opportunity, hope, unity, responsibility* та *patriotism*. Показовим є твердження «*the true strength of our nation comes not from the might of our arms or the scale of our wealth, but from the enduring power of our ideals: democracy, liberty, opportunity and unyielding hope* (Obama, 2008)». Модальність реалізується через аксіологічне протиставлення матеріальної сили та системи цінностей. Справжня сила держави визначається не військовою могутністю чи економічним багатством, а ідеалами, що мають позитивну оцінку конотацію.

Ідеологічно значущим є також твердження: «*We are, and always will be, the United States of America* (Obama, 2008)». Конструкція *always will be* надає твердженню категоричного характеру та репрезентує національну єдність як стабільну й довготривалу характеристику американської політичної спільноти. У цьому випадку модальність виходить за межі конкретної виборчої ситуації та набуває ідеологічного значення, оскільки конструює бажаний образ нації як цілісного суб'єкта.

Отже, ідеологічна модальність у промові реалізується не лише за допомогою окремих модальних дієслів, а й через лексичні та граматичні засоби концептуалізації колективної ідентичності. Мовець формує опозицію між роз'єднаністю та єдністю, страхом і надією, минулим і майбутнім, пасивністю та колективною дією. Ці опозиції виконують не тільки описову, а й переконувальну функцію.

Висновки. Проведений аналіз засобів вербалізації категорії модальності в політичному дискурсі засвідчив, що модальність є не лише граматичною категорією, а й важливим дискурсивним та персуазивним інструментом, за допомогою якого політичний мовець здійснює вплив на сприйняття, оцінки та поведінкові установки адресата. Модальні значення набувають персуазивного потенціалу лише в межах цілісного тексту та у взаємодії з комунікативною інтенцією мовця, лексичним оточенням і ширшим дискурсивним контекстом.

Встановлено, що основними типами модальності, за допомогою яких реалізується переконувальний потенціал політичних промов, є епістемічна, деонтична та волітивна модальність. Епістемічна модальність регулює ступінь упевненості та фактуальності висловлення, деонтична формує уявлення про обов'язок, необхідність і нормативність певних дій, тоді як волітивна моде-

лює бажання, наміри та спільний вектор майбутнього. Їхня взаємодія дає змогу політичному ораторові одночасно представляти певні положення як істинні, необхідні та бажані. Доведено, що деонтична та епістемічна модальність перебувають у відношенні взаємодоповнення. Деонтичні оператори *must, should, have to* формують нормативний вектор і визначають бажану або необхідну модель поведінки, тоді як епістемічні маркери, статистичні дані, числові квантифікатори та пресупозиції створюють ефект об'єктивності й беззаперечності відповідних тверджень. Найвищий персуазивний ефект виникає саме в точках їхнього перетину, коли нормативна вимога подається як логічно обґрунтована та вже прийнята або підтримана більшістю.

Окремо встановлено функціональну відмінність між модальними дієсловами та дискурс-маркерами. Модальні дієслова функціонують переважно на морфосинтаксичному та пропозиційному рівнях і безпосередньо виражають значення обов'язку, можливості, дозволу чи ймовірності. Дискурс-маркери функціонують на прагматично-дискурсивному рівні, організовують перебіг комунікації, регулюють соціальну дистанцію, керують увагою адресата та моделюють оцінку позицію мовця. Отже, модальні дієслова формують базовий модальний каркас висловлення, тоді як дискурс-маркери забезпечують його прагматичне налаштування.

Водночас аналіз засвідчив, що в реальному політичному дискурсі ці засоби функціонують переважно синергетично. Поєднання дискурс-маркерів із модальними дієсловами дає змогу посилювати деонтичний тиск, надавати вимозі статусу самоочевидного висновку, пом'якшувати категоричність або створювати ілюзію відвертості та довіри. Таким чином, персуазивний ефект політичного висловлення формується не окремим модальним оператором, а комплексною взаємодією граматичних, лексичних і прагматичних засобів.

Таким чином, результати аналізу підтверджують, що персуазивний потенціал політичного дискурсу визначається не частотністю використання окремих модальних одиниць, а їхньою системною взаємодією з лексико-дискурсивними та прагматичними засобами. Саме комплексна модальна організація висловлення забезпечує можливість поєднати фактуалізацію інформації, нормативний вплив, емоційно-оцінне моделювання та конструювання колективної ідентичності, що в сукупності визначає ефективність політичної персуазивної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережанська Ю. В. Лінгвостилістичні особливості персуазивного медичного дискурсу, присвяченого проблемі евтаназії. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2014. Вип. 44. С. 39–41.
2. Засєкін С. В. Дискурсивні маркери когерентності англomовного діалогічного тексту: когнітивний та прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Луцьк, 2001. 174 с.
3. Каліщук Д. М. Концептуальні стилі англomовних політиків (на матеріалі політичного дискурсу Дж. Буша мол., Б. Обами). Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 192 с.
4. Palmer F. R. *Mood and Modality*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001.
5. Halliday M. A. K. Modes of meaning and modes of expression: Types of grammatical structure and their determination by different semantic functions. On Grammar / ed. by J. Webster. London : Continuum, 2002. P. 196–218.
6. McCain J., Obama B. The Third Presidential Debate Transcript. October 15, 2008 URL: <http://latimesblogs.latimes.com/washington/2008/10/debate-transcri.html>.
7. McCain J., Obama B. The Second Presidential Debate. October 7, 2008 URL: <http://www.debates.org/index.php?page=debate-transcripts>.
8. Obama B. Inaugural Address. January 20, 2009 [Electronic resource]. URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-2009-inaugural-address>.
9. Bush G. W. State of the Union Address. February 2, 2005 [Electronic resource]. URL: <http://millercenter.org/president/speeches/detail/446>.
10. Obama B. Osama bin Laden Killed: Barack Obama Speech in Full. May 2, 2011 [Electronic resource]. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/8487354/Osama-bin-Laden-killed-Barack-Obamas-speech-in-full.html>.
11. Obama B. Remarks by the President in State of Union Address. January 7, 2010 [Electronic resource]. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-state-union-address>.
12. Obama B. State of the Union 2012: Obama Speech Transcript. January 25, 2012 [Electronic resource]. URL: http://www.washingtonpost.com/politics/state-of-the-union-2012-obama-speech-excerpts/2012/01/24/gIQA9D3QOO_story.html.
13. Obama B., Biden J. Remarks by the President and the Vice-President to the National Governors Association. February 28, 2011 [Electronic resource]. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/02/28/remarks-president-and-vice-president-national-governors-association>.
14. Obama B. The War and Caring for American Soldiers: Remarks at the American Legion 47th National Conference. March 6, 2007 [Electronic resource]. URL: <http://2001-2009.state.gov/p/nea/rls/rm/2007/81475.htm>.
15. Obama B. The Full Text of Barack Obama's Victory Speech. November 5, 2008 URL: <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/the-full-text-of-barack-obamas-victory-speech-993008.html>.
16. van Dijk T. A. *Discourse and Knowledge: A Sociocognitive Approach*. Cambridge : Cambridge University Press, 2014. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781107775404>.

REFERENCES

1. Berezhanska, Yu. V. (2014). *Linhvostylistychni osoblyvosti persvazyvnoho medychnoho dyskursu, prysviachenoho problemy evtanazii* [Linguostylistic features of persuasive medical discourse devoted to the problem of euthanasia]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademii»*. Serii «Filolohichna», (44), 39–41. [in Ukrainian].
2. Zasiakin, S. V. (2001). *Dyskursyvni markery koherentnosti anhlomovnoho dialohichnoho tekstu: Kohnityvnyi ta prahmatychnyi aspekty* [Discourse markers of coherence in English dialogic text: Cognitive and pragmatic aspects] (Candidate dissertation, specialty 10.02.04 “Germanic languages”). Lutsk, Ukraine. [in Ukrainian].
3. Kalishchuk, D. M. (2018). *Kontseptualni styli anhlomovnykh politykiv (na materialy politychnoho dyskursu Dzh. Busha mol., B. Obamy)* [Conceptual styles of English-speaking politicians (Based on the political discourse of G. W. Bush and B. Obama)]. Lutsk, Ukraine: Vezha-Druk. [in Ukrainian].
4. Palmer, F. R. (2001). *Mood and modality* (2nd ed.). Cambridge, England: Cambridge University Press.
5. Halliday, M. A. K. (2002). Modes of meaning and modes of expression: Types of grammatical structure and their determination by different semantic functions. In J. Webster (Ed.), *On grammar* (pp. 196–218). London, England: Continuum.
6. McCain, J., & Obama, B. (2008a, October 7). *The second presidential debate*. Commission on Presidential Debates. Retrieved from <http://www.debates.org/index.php?page=debate-transcripts>
7. McCain, J., & Obama, B. (2008b, October 15). *The third presidential debate transcript*. Los Angeles Times. Retrieved from <http://latimesblogs.latimes.com/washington/2008/10/debate-transcri.html>
8. Bush, G. W. (2005, February 2). *State of the Union address*. Miller Center. Retrieved from <http://millercenter.org/president/speeches/detail/446>
9. Obama, B. (2007, March 6). *The war and caring for American soldiers: Remarks at the American Legion 47th National Conference*. Retrieved from <http://2001-2009.state.gov/p/nea/rls/rm/2007/81475.htm>
10. Obama, B. (2008a, November 5). *The full text of Barack Obama's victory speech*. The Independent. Retrieved from <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/the-full-text-of-barack-obamas-victory-speech-993008.html>
11. Obama, B. (2009, January 20). *Inaugural address*. Miller Center. Retrieved from <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-2009-inaugural-address>
12. Obama, B. (2010, January 27). *Remarks by the President in the State of the Union address*. The White House. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-state-union-address>

13. Obama, B. (2011a, February 28). *Remarks by the President and the Vice President to the National Governors Association*. The White House. Retrieved from <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/02/28/remarks-president-and-vice-president-national-governors-association>
14. Obama, B. (2011b, May 2). *Osama bin Laden killed: Barack Obama's speech in full*. The Telegraph. Retrieved from <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/8487354/Osama-bin-Laden-killed-Barack-Obamas-speech-in-full.html>
15. Obama, B. (2012, January 25). *State of the Union 2012: Obama speech transcript*. The Washington Post. Retrieved from http://www.washingtonpost.com/politics/state-of-the-union-2012-obama-speech-excerpts/2012/01/24/gIQA9D3QOQ_story.html
16. van Dijk, T. A. (2014). *Discourse and knowledge: A sociocognitive approach*. Cambridge, England: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107775404>.

Дата першого надходження статті до видання: 01.09.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.10.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

